

Haatpropaganda kan niet bestreden worden met rozengeur en maneschijn; het buitenste probleem kan niet worden bestreden door te doen alsof het binnenste niet bestaat.

Efficiënter zou het zijn om de nationale identiteit, het Nederlandschap, terug te brengen tot zijn glanzende, stralende kernwaarde: die van een rechtsstaat, met generaties Nederlanders die voor dat ideaal van de rechtsstatelijkheid hun leven en goed hebben opgeofferd. Het is een ideaal dat misschien niet altijd ten volle is gerealiseerd, maar dat wel altijd als richtingwijzer erkend is, en erkend moet blijven.

Vergeet de VOC-mentaliteit, de sjablonen van de schoolplaten. Laat de retoriek van 'hoe wij Hollanders zijn' varen, met zijn negentiende-eeuwse clichés over polderaars en dominees en watergeuzen: de enigen die daar garen bij spinnen zijn de nieuw-rechtse populistten die het tot tweeluik combineren met een hatelijk, karikaturaal

vijandbeeld. Neen, wat nodig is, is het argument van de ratio, de redelijkheid, iets wat uitgerekend in het liberale gedachtegoed op zijn plaats is. Dit is een land om lief te hebben, een identiteit om bij te willen horen, omdat het als een van de eerste in Europa de sprong richting burgerrechten en rechtsstatelijkheid aandurfde, en eigenbelang temperde met tolerantie.

Wie durft hier vaderlanderschap op te eisen? Ik, zegt de liberaal, ik met mijn traditie van eerbied voor de individuele vrijheid, mijn verworvenheid van een staatsbestel waar de overheid er niet is om dogma's af te dwingen, maar zowel zichzelf als de burgers moet houden aan grondwettelijke regels van mensenrechten en rechtsgelijkheid. De hier gevestigde filiaalhouders van de *Tea Party*, die op ons land een oranje-blanje-bleu-programma van discriminatie, *gesundes Volksempfinden* en haatpolitiek los willen laten, zijn géén goede vaderlanders.

Joep Leerssen is hoogleraar Moderne Europese Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

Dit artikel is te beluisteren als Podcast
www.d66.nl/kennis/item/podcast_idee

‘Dit is een land om lief te hebben, omdat het als een van de eerste in Europa de sprong richting burgerrechten en rechtsstatelijkheid aandurfde, en eigenbelang temperde met tolerantie’

Mous Leuk is anders...

We wonen in een staat waar veel mensen uit andere landen zich ook hebben gevestigd. En daar krijgen we de zenuwen van. Ruzie in de politiek, verharding van het maatschappelijk debat. Die onrust wordt uit twee bronnen gevoed: enerzijds die van wat 'cultuurverschil' heet; in de praktijk staat die definitie voor irritante gewoontes, raar voedsel, vreemde kleding en andere ongewone manieren. In een wijk kunnen die behoorlijk ontwrichtend werken op de bestaande sociale samenhang. Anderzijds de bedreiging van het terrorisme dat de wereld teistert; dat geldt specifiek voor mensen uit culturen die in de Verenigde Staten en het westen van Europa de vijand zien van wat hen heilig is. Het cultuurverschil is minder moeilijk te hanteren dan de dreiging. Maar de scheiding der geesten in de politiek van de laatste jaren illustreert hoe gemakkelijk de aandacht voor het ene probleem de aanpak van het andere kan verstoren. Cohen richt zich op de culturele kant van de zaak, spreekt over begrip en mensen bij elkaar houden, Wilders over de dreiging van de multiculturele afgrond.

In hoeverre een vreemde cultuur als gevaarlijk wordt ervaren wordt grotendeels door religie bepaald. Beter gezegd door godsdienst, want die maakt gemiddeld meer slachtoffers dan religie. Godsdienst maakt kerken en wetten, religie inspireert goede manieren, zou je kunnen zeggen. Maar als de PVV spreekt van 'de linkse kerk', wil die partij de sociaal-democraten afficheren als godsdienstig en daarmee als verblinde volgers van achterhaalde idealen. Wilders bekijkt Job Cohen en Paul Witteman als waren zij fundamentalistische moslims.

De Nederlandse normen en waarden zijn van christelijke oorsprong en in de jaren zestig naar de filistijnen geholpen door de babyboomers. Voor die generatie was alles wat riekte naar nationalisme en christelijke kleinburgerlijkheid uit den boze. Men rolde het dak van de lelijke eend open en trok naar Frankrijk om vogelmaagjes te gaan eten. Met de rugzak naar Nepal, hoe merkwaardiger de cultuur hoe leuker. Hippiëes hadden geen nationaliteit, alleen erg veel identiteit. Materialistische handelsgeest werd verworpen en dienstplicht geweigerd. *Make love, not war!* Hans van Mierlo richtte D66 op en het sociaal-liberalisme werd geboren, met zijn focus op individuele vrijheid en ontplooiing. De andersdenkenden van toen leidden nu een zwitserleven en worden verbijsterd door het idee dat er zoiets zou bestaan als een Nederlandse identiteit. Die hadden zij effectief kwijtgemaakt; Milan en Hadassa hadden Henk en Ingrid achter zich gelaten, dachten zij.

Maar we leerden het op school: iedere actie roept een reactie op. Het populisme – met zijn verheerlijking van alles wat in de ogen van de sociaal-liberale D66'er benauwd, conservatief en kortzichtig is – hangt als een terriër in de broekspijp van de veranderingsgezinde politicus. Die moet met dat agressieve beest leren omgaan. Wanhopig schudden met het bedreigde been helpt niet. Er zit niks anders op dan een duidelijke relatie vestigen, zodat ieder zijn plaats weet. Daarvoor is inzicht in de eigen positie noodzakelijk. In ons geval is dat een elitaire. Als we de schaamte daarover voorbij zijn kunnen we ons vrijuit richten op onze voortrekkersrol. Met taai geduld.

Marijke Mous